

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3285/2017. (XI. 14.) AB HATÁROZATA

bírói végzések alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Pesti Központi Kerületi Bíróság 23.B.26.200/2012/95. számú végzése és a Zalaegerszegi Törvényszék Bf.227/2017/4. számú végzése sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való jogot, ezért azokat megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Két – az alapügyekben pótmagánvádlóként fellépő – indítványozó fordult alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz. Az ügyek tárgyi összefüggésére tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszokat az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 58. § (2) bekezdése alapján egyesítette és egy eljárásban bírálta el.
- [2] 2. Az elsőként érkezett alkotmányjogi panaszban az indítványozó (Ferencz László) az Abtv. 27. §-a alapján kezdeményezte Alkotmánybíróság eljárását.
- [3] 2.1. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben az indítványozó – mint pótmagánvádló – jogi képviselője által gazdasági titok megsértésének büntette miatt egy magánszeméllyel szemben vádindítványt nyújtott be a Pesti Központi Kerületi Bírósághoz. A Pesti Központi Kerületi Bíróság a 2017. április 5. napján megtartott tárgyalás alapján meghozott ítéletében a vádlottat bűncselekmény hiányában felmentette. Az ítélet kihirdetését követően az eljáró bíró az együttesen jelenlévő indítványozó és jogi képviselője közül előbbit hívta fel a jogorvoslati nyilatkozat megtételére, amelynek során az indítványozó három napot tartott fenn jogorvoslati nyilatkozatának megtételére. Az indítványozó jogi képviselője 2017. április 7. napján az ítélettel kapcsolatban a vádlott terhére fellebbezést jelentett be, amelyet a Pesti Központi Kerületi Bíróság a 23.B.26.200/2012/95. számú végzésével – mint nem jogosulttól származót – a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 341. § (1) bekezdése alapján elutasított. A végzés indokolása szerint a Be. 324. § (1) bekezdés c) pontja a pótmagánvádlónak biztosít fellebbezési jogot, a pótmagánvádló jogi képviselőjét a Be. a fellebbezésre jogosultak között nem sorolja fel, márpedig az ügyben nem a pótmagánvádló, hanem jogi képviselője jelentette be a fellebbezést.
- [4] 2.2. Az indítványozó ezt követően fordult alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz. Panaszában – hivatkozva az Alkotmánybíróság 14/2015. (V. 26.) AB határozatára (a továbbiakban: Abh1.) is – kifejtette, hogy a Pesti Központi Kerületi Bíróság végzése megsértette a jogorvoslathoz való alapjogát, mivel ellentétes a Be. 56. § (4) bekezdésében, illetve a Be. 230. § (1) bekezdésében foglaltakkal, amelyek kifejezetten előírják a pótmagánvádlóként eljáró természetes személy részére a kötelező jogi képviseletet. Ennek megfelelően a pótmagánvádló a jogorvoslati nyilatkozatait is a jogi képviselője útján gyakorolja. Hivatkozott továbbá arra is, hogy a jogi képviselőjének adott meghatalmazás a pótmagánvádas eljárás egészére kiterjedt, abból semminemű

korlátozás nem tűnt ki az egyes jognyilatkozatok megtételét illetően. A kifogásolt végzés tehát az ismertetett szűkítő értelmezéssel megakadályozta a pótmagánvádló – hatályos jogszabályoknak egyébként megfelelő – jogorvoslati kérelmének érdemi elbírálását, megsértve az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében garantált jogorvoslathoz való jogból levezethető követelményeket.

- [5] Mindezekre figyelemmel az indítványozó kérte a Pesti Központi Kerületi Bíróság 23.B.26.200/2012/95. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és a végzés megsemmisítését.
- [6] 3. A másodikként érkezett alkotmányjogi panaszban az indítványozó képviselőjében dr. Slezák József ügyvéd (8900 Zalaegerszeg, Iskola köz 2.) is az Abtv. 27. §-a alapján kezdeményezte az Alkotmánybíróság eljárását.
- [7] 3.1. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben az indítványozó – mint pótmagánvádló – jogi képviselője által különösen nagy értékre elkövetett sikkasztás bűntette miatt egy magánszeméllyel szemben vádindítványt nyújtott be a Keszthelyi Járásbírósághoz. A Keszthelyi Járásbíróság a 2017. május 8. napján megtartott tanácsülésen meghozott végzésében a büntetőeljárást megszüntette. A végzéssel szemben az indítványozó jogi képviselője fellebbezést nyújtott be, amelyet a Zalaegerszegi Törvényszék a Bf.227/2017/4. számú végzésével elutasított. A végzés indokolása szerint a Be. 324. § (1) bekezdés c) pontja a pótmagánvádlónak biztosít fellebbezési jogot, a pótmagánvádló jogi képviselőjét a Be. a fellebbezésre jogosultak között nem sorolja fel. A végzés a Be. vonatkozó rendelkezése és a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának a pótmagánvádas eljárás gyakorlati tapasztalatai alapján felmerült egyes jogértelmezést igénylő kérdésekről szóló 90/2011. BK véleményének III/7. pontja alapján megállapította, hogy a pótmagánvádló jogi képviselője az elsőfokú bíróság végzésével szemben csak a pótmagánvádló nevében eljárva terjeszthet elő fellebbezést, a pótmagánvádló jogi képviselőjét önálló, a pótmagánvádlótól független fellebbezési jog nem illeti meg. A Zalaegerszegi Törvényszék végzésében megállapította, hogy „[a] pótmagánvádló jogi képviselője által előterjesztett [...] fellebbezés fejrésze egyértelműen fogalmaz akkor, amikor rögzíti, hogy a fellebbezést [...] a sértett pótmagánvádló jogi képviselője – és nem jogi képviselője útján – jelenti be. A meghatalmazottkénti nyilatkozattételre egyébként a fellebbezés további tartalma sem utal.” Mindezekre figyelemmel az indítványozó jogi képviselője által benyújtott fellebbezést – mint nem jogosulttól származót – a Be. 341. § (1) bekezdése alapján elutasította.
- [8] 3.2. Az indítványozó ezt követően fordult alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz. Panaszában – idézve az Abh1.-ben kifejtett alkotmányos követelményt is – kifejtette, hogy a Zalaegerszegi Törvényszék a Bf.227/2017/4. számú végzésével megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslathoz való jogát, ugyanis olyan indokkal utasította el fellebbezése érdemi elbírálását, amely az idézett alkotmányos követelménnyel ellentétes. Mindezekre figyelemmel kérte a Zalaegerszegi Törvényszék Bf.227/2017/4. számú végzésének megsemmisítését.

II.

- [9] Az Alkotmánybíróság által figyelembe vett jogszabályi rendelkezések:
- [10] 1. Az Alaptörvény rendelkezései:
- „XXVIII. cikk (7) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”
- „28 cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”
- [11] 2. A Be. alkalmazott rendelkezései:
- „56. § (4) A pótmagánvádló ügyvédi képviselője kötelező, kivéve, ha a természetes személy pótmagánvádló jogi szakvizsgával rendelkezik. Nem természetes személy pótmagánvádló képviselőjének ellátására a sértett ügyve-

zetésre vagy képviselőre feljogosított tagja vagy tisztségviselője, illetőleg a sértettel alkalmazotti jogviszonyban lévő személy is jogosult, feltéve, hogy jogi szakvizsgával rendelkezik.”

„324. § (1) Az elsőfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésre jogosult

[...]

c) a pótmagánvádló,

[...]

(2) [...] a pótmagánvádló kizárólag a vádlott terhére fellebbezhet.”

„347. § (1) Az elsőfokú bíróság nem ügydöntő végzése ellen fellebbezésnek van helye, ha azt e törvény nem zárja ki. A végzés elleni fellebbezés elintézésére az ítélet elleni fellebbezés szabályai irányadók.”

III.

- [12] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról szükséges döntenie.
- [13] 1.1. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozók alkotmányjogi panaszait határidőn belül terjesztették elő.
- [14] Az alkotmányjogi panaszok a határozott kérelem Abtv. 52. § (1b) bekezdésében előírt feltételeinek az alábbiak szerint felelnek meg. Az indítványok az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozók jogosultságára vonatkozó hivatkozást tartalmaznak, megjelölik az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének lényegét, az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit és megfelelő indokolást is tartalmaznak. Ezenkívül megjelölik a sérelmezett bírói döntéseket és kifejezetten kérik azok megsemmisítését.
- [15] 1.2. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a továbbiakban azt vizsgálta meg, hogy az Abtv. 27. §-ában, valamint az Abtv. 29–31. §-aiban foglalt tartalmi feltételeket az alkotmányjogi panaszok kimerítik-e.
- [16] 1.2.1. Az Alkotmánybíróságnak mindezek alapján vizsgálnia kellett, hogy az indítványozók egyedi ügyben való érintettsége megállapítható-e. Az indítványozók egyedi ügyben való érintettsége megállapítható, hiszen az általuk állított sérelem olyan Alaptörvényben garantált joggal kapcsolatban merült fel, amelyet a jogalkotó a Be. meghatározott rendelkezései közvetítésével is biztosítani kívánt számukra (Abh1., Indokolás [18]). Megállapítható továbbá, hogy az indítványozóknak a támadott határozattal szemben további jogorvoslati lehetősége nem állt fenn.
- [17] 1.2.2. Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság további tartalmi feltételeiként nevesíti, hogy a panasznak a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést kell tartalmaznia. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]; utoljára: 3223/2017. (IX. 25.) AB határozat, Indokolás [25]}. A feltételek meglétének vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [18] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az alkotmányjogi panaszokban állított kifogás a bírói döntéseket érdemben befolyásolhatta, ami felveti a bírói döntések alaptörvény-ellenességének kételyét (7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [20]).
- [19] 2. A fentiek alapján az Alkotmánybíróság a panaszokat – az Ügyrend 31. § (6) bekezdését alkalmazva, külön befogadási eljárás mellőzésével – érdemben bírálta el.

IV.

- [20] Az alkotmányjogi panaszok megalapozottak.
- [21] 1. Az indítványozók alkotmányjogi panaszaikban a jogorvoslathoz való jog sérelmére hivatkoztak, amelynek okát abban látták, hogy az eljáró bíróságok a képviselői szabályait Alaptörvénybe ütköző módon értelmezték, illetve hagyták figyelmen kívül. Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság a panaszok elbírálása során – az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdésében foglalt alaptörvény-értelmezési kötelezettségének megfelelően – először felvázolja a bíróságokat terhelő, a jogorvoslathoz való jog pótmagánvádas eljárásban – a kötelező jogi képviselői szabályaival összhangban – történő érvényesítésével összefüggő alkotmányos kötelezettséget.
- [22] 2. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.
- [23] 2.1. Az Alkotmánybíróság számos alkalommal, többféle szempontból foglalkozott a jogorvoslati jog alkotmányos tartalmával. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a jogorvoslathoz való jog lényegi tartalma az érdemi határozatok tekintetében a más szervhez, vagy ugyanazon szervezeten belüli magasabb fórumhoz fordulás lehetősége {lásd: 5/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 27., 31.; 35/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [16], legutóbb megerősítve: 3059/2017. (III. 20.) AB végzés, Indokolás [15]}.
- [24] A jogorvoslathoz való alapjog biztosítását jelenti, ha az eljárásban a törvény garantálja az érintett számára, hogy ügyét az alapügyben eljáró szervtől különböző szerv bírálja el (513/B/1994. AB határozat, ABH 1994, 731, 734.). Minden jogorvoslat lényegi eleme a „jogorvoslás” lehetősége, vagyis a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát {23/1998. (VI. 9.) AB határozat, ABH 1998, 182, 186., 3064/2014. (III. 26.) AB határozat, Indokolás [15]; legutóbb megerősítve: 18/2017. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [10]}. A különböző eljárásokban a jogalkotó eltérő jogorvoslati formákat, jogorvoslatot elbíráló fórumokat állapíthat meg, valamint azt is eltérően határozhatja meg, hogy hány fokú jogorvoslati rendszer érvényesülhet {1437/B/1990. AB határozat, ABH 1992, 453, 454.; hasonlóan: 22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [95]}.
- [25] Az Alkotmánybíróság értelmezésében az Alaptörvényben biztosított jogorvoslathoz való jog tényleges és hatékony jogorvoslat lehetőségének a biztosítását követeli meg, így nem csak abban az esetben állapítható meg az alapjog sérelme, ha a jogorvoslat lehetőségét teljesen kizárták {lásd például 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [61]}, hanem akkor is, ha a jogszabályban egyébként biztosított jogorvoslat más okból nem tud ténylegesen és hatékonyan érvényesülni, így például ha azt a részletszabályok rendelkezései akadályozzák meg, ezáltal üresítve ki, illetve téve formálissá a jogorvoslathoz való jogot {lásd 21/1997. (III. 26.) AB határozat, ABH 1997, 103, 105–106.; megerősítve: Abh1., Indokolás [31]}.
- [26] 2.2. Az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben leszögezte, hogy a jogorvoslathoz való jog tényleges és hatékony érvényesülése nem csupán a jogalkotóval szemben (a jogszabályok tartalmát illetően) fennálló követelmény, hanem az Alaptörvény 28. cikkéből következően (a jogszabályok értelmezése során) a jogalkalmazó szerveket is kötelezi. Mindez összhangban van az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 13. cikkében garantált hatékony jogorvoslathoz való jognak az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJB) ítélezési gyakorlatában kibontott tartalmával is. Az EJB maga is hangsúlyozta ugyanis, hogy az Egyezmény 13. cikkében biztosított jogorvoslati jog hatékonyságának mind a jogszabályok, mind azok gyakorlati érvényesülését illetően is fenn kell állnia, amit az Egyezményben részes államok hatóságai nem akadályozhatnak működésük során jogszerűtlenül {*Ilhan kontra Törökország* [GC] (22277/93.), 2000. június 27., 97. bekezdés; *Karácsony és mások kontra Magyarország* (42461/13.), 2014. szeptember 16., 96. bekezdés; *Szél és mások kontra Magyarország* (44357/13.), 2014. szeptember 16., 93. bekezdés} {lásd: Abh1., Indokolás [32]}.
- [27] 2.3. Az Alkotmánybíróság korábban megállapította, hogy bár a pótmagánvadás intézményének bevezetése az Alaptörvényből kényszerítően nem következik {3014/2013. (I. 28.) AB végzés, ABH 2013, 1201, 1202.; legutóbb megerősítve: 3207/2016. (X. 17.) AB végzés, Indokolás [13]}, ugyanakkor a törvényhozó a büntetőeljárás során bizonyos esetkörben, az ott meghatározott feltételekkel mégis lehetővé tette a hatályos eljárásjogi törvényben a sértett számára a büntetőigény bíróság általi elbírálásának kezdeményezését, amelynek keretében

meghatározott feltételek fennállása esetén jogorvoslati jogot is biztosított a bírósági döntésekkel szemben a pótmagánvádló részére. A jogorvoslat lehetőségének jogalkotó általi megteremtése a fellebbezést elbíráló bíróságok számára egyúttal olyan, az Alaptörvény 28. cikkéből fakadó alkotmányos kötelezettséget is létrehozott, amely szerint jogalkalmazásuk során a jogalkotó által megnyitott jogorvoslat lehetősége – annak gyakorolhatóságához kapcsolt kötelező jogi képviselőt szakszerű fellebbezések megkövetelésében testet öltő céljával összhangban – az Alaptörvényből levezethető követelményeknek megfelelően, így hatékonyan és ténylegesen is érvényesüljön (Abh1., Indokolás [43]).

- [28] 3. Az Alkotmánybíróság – az indítványozók által is felhívott – Abh1.-ben az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdéséből fakadó alkotmányos követelményként fogalmazta meg: a Be. 56. § (4) bekezdése és a Be. 324. § (1) bekezdés c) pontja együttes alkalmazása alapján a pótmagánvádas eljárásban a pótmagánvádló szabályszerű meghatalmazással rendelkező jogi képviselőjének a képviselői jogosultsága az eljárás egészére kiterjed, illetve a képviselő jogkörének a bíróságok irányában történő korlátozása annyiban hatályos, amennyiben a korlátozás a meghatalmazásból kitűnik. Mindezekre figyelemmel a pótmagánvádas eljárásban a pótmagánvádló szabályszerű meghatalmazással rendelkező jogi képviselőjének a vádlói szerepkörében eljáró pótmagánvádló nevében tett és a meghatalmazás kereteit túl nem lépő nyilatkozatát – további feltétel megkövetelése nélkül – a pótmagánvádló képviselőjében benyújtott jognyilatkozatnak kell értékelni. Az Alkotmánybíróság a 11/2017. (V. 26.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh2.) megfogalmazott alkotmányos követelményben leszögezte ezen kívül azt is, hogy a pótmagánvádló a fellebbezési jogát a pótmagánvádas eljárás tárgyalási szakaszában is kizárólag a szabályszerű meghatalmazással rendelkező jogi képviselője útján gyakorolhatja. Ennek megfelelően a bíróságnak a jogorvoslati nyilatkozat megtételére – ha szükséges, a nyilatkozat tartalmát érintő egyeztetés lehetőségének biztosításával – abban az esetben is a pótmagánvádló jogi képviselőjét kell felhívnia és a jogi képviselő jogorvoslati nyilatkozatát a pótmagánvádló képviselőjében tett jognyilatkozatnak kell értékelnie, ha a pótmagánvádló a tárgyaláson jelen van.
- [29] 4. Az Alkotmánybíróság az ismertetett alkotmányos követelményekből kiindulva vizsgálta azt, hogy az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyekben eljáró bíróságok jogértelmezése összhangban áll-e az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében garantált jogorvoslathoz való joggal.
- [30] 4.1. Az indítványozók által a támadott bírósági döntésekben foglalt jogértelmezéssel kapcsolatos alkotmányossági probléma – az Abh1.-ben vizsgált ügyekhez hasonlóan – arra vezethető vissza, hogy a Be. 56. § (4) bekezdése alapján a pótmagánvádas ügyben a pótmagánvádló ügyvédi képviselője kötelező, ugyanakkor a pótmagánvádas ügyekben meghozott ítélet és végzés elleni fellebbezésre a Be. a pótmagánvádló számára ad lehetőséget [lásd: Be. – végzés esetén a Be. 347. § (1) bekezdés utaló rendelkezése alapján alkalmazandó – 324. § (1) bekezdése] a pótmagánvádló jogi képviselőjének nem.
- [31] Az alkotmányjogi panaszok tárgyát képező ügyekben eljáró bíróságok az indítványozók – meghatalmazással rendelkező – jogi képviselői által az ítélet, illetve végzés ellen benyújtott fellebbezéseket jogosultság hiánya okán azért utasították el, mert azt nem a pótmagánvádló maga (lásd: Pesti Központi Kerületi Bíróság 23.B.26.200/2012/95. számú végzés), illetve a pótmagánvádló jogi képviselője nem a pótmagánvádló nevében nyújtotta be (lásd: Zalaegerszegi Törvényszék Bf.227/2017/4. számú végzés).
- [32] 4.2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az eljáró bíróságok ismertetett jogértelmezése az alábbiak okán nincs összhangban az Alaptörvénnyel.
- [33] 4.2.1. A Be. 56. § (4) bekezdése és a 324. § (1) bekezdése értelmében a pótmagánvádló jogi képviselője csak a pótmagánvádló nevében eljárva terjeszthet elő fellebbezést az elsőfokú bíróság határozatával szemben, a pótmagánvádló jogi képviselőjét önálló, a pótmagánvádlótól független fellebbezési jog nem illeti meg. Az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben és Abh2.-ben ezzel kapcsolatban leszögezte, hogy a pótmagánvádló önálló fellépési (és fellebbezési) joga azt jelenti, hogy a pótmagánvádlókénti fellépésről és az eljárásban teendő jognyilatkozatokról (beleértve a fellebbezést is) a döntést ő maga hozza meg. A szakszerűség biztosítása céljából ugyanakkor a vádképviselő ellátásához szükséges cselekményeket és nyilatkozatokat (így a fellebbezést is) – a pótmagánvádló által adott meghatalmazásban kijelölt körben – helyette és nevében (ezáltal tehát nem a pótmagánvádlótól függetlenül) a jogi képviselő teheti meg. „Mindezekből az is következik, hogy addig, amíg

- a jogi képviselő által kifejtett tevékenység a meghatalmazás biztosította keretek között marad, soha nem önállóan jár el" (lásd: Abh1., Indokolás [48]; Abh2., Indokolás [39]).
- [34] Az Alkotmánybíróság korábban azt is megállapította, hogy a jogi képviseletre vonatkozó rendelkezések egyértelműen szabályozzák a meghatalmazáson alapuló jogi képviselet terjedelmét, tárgyi és időbeli hatályát, illetve a korlátozásának a hatókörét a hatóságok, bíróságok irányában. A meghatalmazást ugyanis az első eljárás cselekményt megelőzően kell a bíróságnak benyújtani és (amennyiben maga a meghatalmazás eltérően nem rendelkezik) az azon alapuló jogi képviseleti jogosultság az eljárás egészére kiterjed, illetve a képviselet jogkörének a bíróságok irányában történő korlátozása annyiban hatályos, amennyiben a korlátozás a meghatalmazásból kitűnik. Amennyiben a bíróságokban mégis kétely merülne fel a képviseleti jogosultság fennállása tekintetében, a Be. lehetőséget biztosít hiánypótlási felhívás kibocsátására is [Be. 57. § (2) bekezdés és 343. § (2) bekezdés] (lásd: Abh1., Indokolás [49]).
- [35] 4.2.2. Az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy az eljáró bíróságok jogértelmezése azért vezetett a jogorvoslathoz való jog sérelméhez, mert a jogi képviselő által benyújtott fellebbezés értékelése során – mintegy analógiaként – a terhelt és/vagy védője által benyújtott fellebbezések értékelése során vizsgálandó szempontokat vette figyelembe. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint ez a jogértelmezés ugyanakkor figyelmen kívül hagyja a két esetkör között fennálló azon lényeges különbséget, hogy a terhelt és a védő számára a Be. külön-külön is biztosítja a fellebbezés lehetőségét, sőt a védő még a terhelt hozzájárulása nélkül, önállóan is élhet e jogával (lásd: Be. 324. § (1) bekezdés a) és d) pont]. Ebben az esetben tehát annak a bíróság általi eldöntéséhez, hogy a védő által postai úton eljuttatott fellebbezés a védő önálló fellebbezésének tekintendő-e, vagy azt a terhelt nevében (tehát nem önállóan) nyújtotta be, a meghatalmazás vizsgálatán felül jelentőséggel bírhat a fellebbezés megfogalmazás-módjának („XY nevében eljárva”), illetve adott esetben annak a ténynek a vizsgálata is, hogy ki írta alá a fellebbezést (lásd például a perújítási indítványok értékeléséről szóló EBH 2004.1017. számú eseti döntést). Ezzel szemben a jogi képviselővel eljáró pótmagánvádló esetében – mivel a jogi képviselő nem rendelkezik saját jogán fellebbezési jogosultsággal – szabályszerű meghatalmazás megléte esetén, az abban biztosított terjedelemben, a képviselet értelméből adódóan [„más személy útján tett nyilatkozat”] a jogi képviselő által tett nyilatkozat minden esetben a képviselt nevében tett nyilatkozatnak minősül, már csak azért is, mert – szűk kivételtől eltekintve – a pótmagánvádló (szemben a terhelttel) személyesen nem járhat el. Ebből adódóan a pótmagánvádas eljárások során a bíróságnak – annak megítélésekor, hogy a jogi képviselő által tett nyilatkozat a pótmagánvádló nevében tett nyilatkozatnak minősül-e – kizárólag azt szükséges vizsgálnia, hogy van-e szabályszerű meghatalmazása a jogi képviselőnek és annak terjedelmét nem lépte-e túl a nyilatkozattétel. Minden további feltétel (így például a fellebbezés esetén az „XY pótmagánvádló nevében eljárva” fordulat kifejezett feltüntetése) megkövetelése a jogorvoslathoz való jog gyakorolhatóságának szükségtelen szűkítésével jár.
- [36] 4.2.3. Az Alkotmánybíróság a fentiekben kifejtettek alapján megállapítja, hogy a fellebbezésről döntő bíróságok végzéseikben megszorítóan értelmezték a jogi képviselet terjedelmére vonatkozó szabályokat, valamint a pótmagánvádló jogi képviselője által benyújtott fellebbezés érdemi elbírálásához a Be. és az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény pótmagánvádas eljárásban irányadó rendelkezéseiben foglaltakon (lásd: Abh1., Indokolás [39]–[42]) felül olyan további feltételeket követeltek meg, amelyek ellentétben állnak a kötelező jogi képviselet jogalkotói szakszerűség biztosításában testet öltő céljával, illetve nincsenek összhangban a törvényhozó által megnyitott, az elsőfokú bíróság határozatával szemben a pótmagánvádlót megillető fellebbezési jog céljával sem.
- [37] A bíróságok az alkotmányjogi panaszban kifogásolt jogértelmezésükkel tehát a pótmagánvádló számára biztosított jogorvoslat jogalkotó által szándékolt terjedelmét oly mértékben leszűkítették, hogy ennek következtében megsértették az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében garantált jogorvoslati jog hatékony érvényesülésének alkotmányos követelményét.
- [38] 5. Az Alkotmánybíróság emlékeztet állandó gyakorlatára, amely szerint a bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló olyan jogintézmény {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]}, amelynek elbírálása során az Alkotmánybíróság feladata, hogy az Alaptörvényben elismert alapjogoknak ténylegesen érvényt szerezzen. Ebből következően az Alkotmánybíróság feladatához tartozik annak megválaszolása is, hogy egy adott jogszabály

mely jogalkalmazói értelmezése találkozik az Alaptörvényben elismert jogokban rejlő egyes követelményekkel. Az Alkotmánybíróság a konkrét büntetőbírói döntés és a döntést támadó alkotmányjogi panaszban előadott kifogások értékelése során figyelembe veszi az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d*) pontjában biztosított vizsgálati jogkörének határait is {13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [51]}. Ennek értelmében az Alkotmánybíróság mindaddig tartózkodik attól, hogy törvényértelmezési és szakjogi kérdésekben állást foglaljon {7/2013. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [33], [38]}, amíg a jogalkalmazói jogértelmezés közvetlenül nem befolyásolja valamely alapjog gyakorolhatóságát és tényleges érvényesülését {13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [51]; megerősítve: 3208/2014. (VII. 21.) AB végzés, Indokolás [16]}.

[39] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a pótmagánvádas eljárásban előírt kötelező jogi képviselethez kapcsolódó, a jelen ügyben kifogásolt bírósági döntésekben kifejtett jogalkalmazói jogértelmezés közvetlenül befolyásolja (akadályozza) a jogorvoslathoz való jog hatékony és tényleges érvényesülését. A jogi képviselet rendelkezéseinek bírósági értelmezésekor a szakjogi szabályokkal egyidejűleg és azoktól elválaszthatatlanul, közvetlenül és intenzíven van jelen az alkotmányjog is, mivel a jogi képviselet terjedelmének bírósági értelmezése egyúttal az Alaptörvényben garantált alapvető jog közvetlen gyakorolhatóságáról is dönt. Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően jelen ügy vizsgálatakor alkotmányossági szempontú értékelést lát el, amelyben az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d*) pontjában biztosított hatáskörével élve végső soron maga nyújt garanciát arra, hogy a jogorvoslathoz való jog absztrakt alkotmányos mércéjétől nem szakad el a konkrét ügyeket elbíráló jogalkalmazói gyakorlat {hasonlóan lásd: 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [51]}.

[40] 6. A jogkövetkezmények körében az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panaszokban megsemmisíteni kért bírósági végzésekben az eljáró bíróságok az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében garantált jogorvoslathoz való jog sérelmét eredményező jogértelmezést fejtettek ki, ezért az Alkotmánybíróság megsemmisíti a Pesti Központi Kerületi Bíróság 23.B.26.200/2012/95. számú és a Zalaegerszegi Törvényszék Bf.227/2017/4. számú végzéseit.

[41] Az Alkotmánybíróság döntése folytán a megsemmisített végzésekben érdemben el nem bírált fellebbezéseket – a jelen határozatban meghatározott alkotmányos követelmények figyelembevételével – a Be. alapján hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságoknak kell elbírálnia.

Budapest, 2017. november 6.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1247/2017.

• • •